

СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Яценко В. І.

Науковий керівник – асист. Євсюкова О.Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки
(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел.: (057)702-14-98)

The article is devoted to the problem of formation and stages of development of the Ukrainian language. They consider the process of development of the Ukrainian language for centuries.

Ще задовго до появи української мови всі індоєвропейські народи говорили більш-менш однаковою мовою. Згодом почали утворюватися менші групи, серед яких була і східнослов'янська. Існувала ця мова досить довго, аж доки в VI столітті не почали виділятися різні східнослов'янські нареччя. Закінчився цей процес в IX – X століттях утворенням трьох самостійних мов: української, білоруської та російської.

На зорі свого становлення українська мова, або як її ще називають староукраїнська, розвивалася під впливом найсильнішої церковної мови того часу – болгарської. Ця мова дещо відрізнялася від народної мови і вбирала в себе її характерні риси. На початку XI століття південний та південно-східний кордони українців зазнали набігів з боку половців і татар, що змусило людей переселятися на західні території, а це в свою чергу стирало гострі кордони в різних нареччях і створювало єдину соборну староукраїнську мову.

За литовської доби, у XIV–XVI століттях, після звільнення від татарського ярма, українська мова почала знову розвиватися, оскільки Литва нашої культури та мови не дискримінувала. Незабаром Україна, потодішньому Русь, стала відігравати головну роль у Литовській державі, оскільки своєю старою культурою значно перевищувала литовську культуру і мову. За литовського періоду почали з'являтися урядові канцелярії – княжні, судові, єпископські та інші, а урядовою мовою була українська, руська мови. А перші друковані книги руською мовою побачили світ у краківській друкарні Швайпольта Фіоля, що вказує на значний розвиток та поширення української мови. За польської доби, після Люблінської унії, Польща приєднала Україну та Литву і почала колонізувати українські землі. В українській мові з'являються полонізми і проводиться насильна урядова полонізація. Усі канцелярії переходили на польську мову, а українське друкарство було зупинене, аж поки його не відновив у Львові московський друкар Іван Федорович. Незважаючи на це, з'являються нові братські школи, перші граматики, щоб взяти мову в певні закони для її більшої стійкості, та словники, хоча з їх виданням були

великі проблеми. Через польську мову до нашої також надійшло багато іноземних слів, що значно збагатило її та дало змогу інтенсивно розвиватись.

З 1654 року, по приєднанні України до Москви, хоч українська мова й продовжувала розвиватися, на Лівобережжі розпочався сильний московський вплив, а Правобережжя було остаточно віддане Польщі. Українська інтелігенція починає вивчати російську мову, що ще більше стирає різницю між українською та російською мовами. Незабаром церковна влада стала забороняти українські книги, а світська влада наказала віддавати всі українські книги для спалення. Пізніше були видані особливі накази на повну заборону української мови - Валуйський циркуляр та інші – свідомий крок, щоб повністю знищити українську мову, яка все ж відрізнялася від російської.

У кінці XVIII століття в Європі почали цікавитися усім народним і давнім, і в 1798 році Іван Котляревський видав свій славнозвісний твір – поему «Енеїда». Незважаючи на те, що українську мову вважали «низьким, подлим стилем», з твору сміялася не тільки Україна, а й Росія. Котляревський довів, що українською також можна писати й поважні твори, увібрав у свої твори найкращі якості та старі традиції. Також Котляревський став зачинателем нової української літературної мови, відновив друк україномовної літератури та ввів у літературу південно-східний діалект. Однак основоположником української літературної мови став Тарас Шевченко. Саме він завершив процес становлення рідного слова і досягнув світового рівня в царині красного письменства. Завдяки таланту найсильнішого поета, його твори ширилися всією Україною та поза її межами, створюючи соборність для всього українського народу, так як мова там була зрозуміла кожному. Також Тарас Шевченко поширив у літературі середньонадніпрянські говори, тим самим розширюючи багатство та можливості української мови.

Отже, сучасна українська мова розвивалася протягом багатьох століть і зазнавала значних змін у різні періоди свого існування. Від виникнення до сучасності українська мова набувала своїх характерних рис й існує нині як самобутня, велика мова великого народу.